

Цивільно-правовій відповідальності військові посадові особи ДПСУ підлягають у разі набуття необґрунтованих активів; заподіяння матеріальної чи моральної шкоди будь-яким корупційним правопорушенням або правопорушенням, пов'язаним з корупцією; заподіяння матеріальної чи моральної шкоди порушенням трудових прав викривача корупції або членів його сім'ї.

Слід зазначити, що одним із принципів антикорупційної політики, визначених у проєкті Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки, є забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додаткову систему мотивації для всіх суб'єктів правовідносин утримуватись від корупційних дій [2]. З огляду на це одним із основних завдань прикордонників є викриття кожного випадку порушень антикорупційного законодавства з метою забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за їх вчинення.

Список використаних джерел

1. Курилюк Ю. Б. Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика) : монографія / Ю. Б. Курилюк ; [наук. ред. В. К. Матвійчук]. Харків : Право, 2020. 446 с.

2. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки (проєкт за результатами публічного обговорення) / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-16.09.2020.pdf>.

Рудь Віталій Миколайович,

заступник начальника відділу розслідування
особливо тяжких злочинів слідчого
управління ГУНП в Житомирській області

ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ДІЯНЬ

На сьогодні досить широких обертів набирає корупційна діяльність, яка залишає негативні наслідки на державотворенні. Тактичні прийоми розслідування допомагають оцінити та використати кращі прийоми боротьби з кримінально караною корупцією. Недосконалість існуючої системи антикорупційних органів, а також відсутність чіткої державної антикорупційної політики та державних органів, відповідальних за її реалізацію, є одним із найважливіших чинників складної ситуації з корупцією в Україні.

Тактичний прийом – це раціональний спосіб дії або доцільна лінія поведінки особи яка здійснює розслідування в процесі збирання, дослідження та використання доказової інформації. Тактичний прийом показує, як за допомогою тактичних заходів, логічних і психологічних

прийомів особа, що здійснює розслідування збирає та використовує доказову інформацію.

Не звертаючи уваги на детальний аналіз наукових підходів щодо розуміння сутності тактичних прийомів та дискусій з цього приводу, хочемо зупинитися на тактичних прийомах при розслідуванні корупційних злочинів. У поняття корупційного злочину ми включаємо усі злочини, що містять елементи корупції, і за які передбачається відповідальність у ККУ України, а під тактичним прийомом – поєднання слідчих дій, оперативно-розшукових та інших заходів, які спрямовані на досягнення певної мети в ході розслідування злочину. Для розкриття та розслідування корупційних злочинів важливе значення має вміле застосування слідчим та прокурором можливостей оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій. Завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена ККУ України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

З огляду на викладене, важливого значення набуває співпраця слідчого та оперативних працівників після отримання інформації про кримінальне корупційне правопорушення. В даній ситуації слідчий не має повного доступу до здобутої оперативної інформації, оскільки більшість даних на цьому етапі є інформацією з обмеженим доступом. З огляду на тактичні особливості розслідування корупційних злочинів, на даній стадії слідчому необхідно аналізувати і приймати рішення лише на підставі наданих йому матеріалів чи досліджених особисто обставин. Зазначене обумовлюється тим, що оперативні працівники можуть ввести слідчого в оману щодо певних обставин вчинення злочину, зокрема, шляхом нібито «неофіційного» повідомлення оперативної інформації, яка буде в подальшому «легалізована» та визнана доказом. Наприклад, при наданні слідчому матеріалів про конкретний корупційний злочин, працівники спецпідрозділів можуть повідомити слідчому про наявність відео- чи звукозаписів інших корупційних дій особи чи її співників, які на даний час не можуть бути надані на ознайомлення (технічні проблеми, брак часу на виготовлення роздручків тощо). Слідчий, під впливом цієї інформації, може прийняти рішення про необґрунтоване затримання особи чи застосування до неї інших заходів, що обмежують її права.

Важливе значення для подальшого досудового розслідування має ефективне проведення слідчим огляду місця події та затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, пов'язаного з корупцією. Аналізуючи слідчі ситуації, що складаються під час розслідування злочинів з ознаками корупції, можна виділити три типових місця проведення огляду: службове приміщення організації, установи, де працює суб'єкт злочину (робочий кабінет, вестибюль та ін.); житло чи

інше володіння особи; інші місця, в огляді яких виникне необхідність: місце зустрічі фігурантів злочину поза межами службових приміщень (громадські місця, кафе, офіси тощо) автомобілі, житлові приміщення. Особливого значення набуває якісне проведення огляду документів, які стосуються діяльності суб'єкта злочину чи організації загалом. Вилучення документів і їх ретельне дослідження слідчим є необхідною умовою, що сприяє одержанню фактичних даних у ході проведення документальної перевірки.

Однією з найбільш важливих і складних початкових процесуальних дій, що викликає на практиці багато запитань, є затримання злочинця (злочинців), зокрема, з речовими доказами під час вчинення корупційного злочину або без такого. Складність такої процесуальної дії, як затримання підозрюваної у вчиненні злочину особи, обумовлена здебільшого особливостями суб'єкта корупційного злочину. Слідчому та прокурору слід бути готовими до спроб впливу на них з метою прийняття чи не прийняття певних процесуальних рішень, в т.ч. й щодо затримання. Цей вплив може виражатись у проханнях вчинити чи не вчинити певні дії з обіцянкою подальшого отримання матеріальної вигоди, у погрозах щодо настання негативних наслідків в разі проведення слідчих дій, тощо. Спроби тиску та протидії слідству можуть виходити як від самого підозрюваного, так і від людей з його оточення (керівництво, родичі, близькі особи і т.д.).

На початку досудового розслідування, зазвичай, також проводять обшуки за місцем проживання (роботи) підозрюваних, інших місцях (дача, гараж), а в деяких випадках і за місцем проживання рідних і близьких, на підставі ухвали слідчого судді. У разі необхідності провести обшуки у декількох різних місцях, дані слідчі дії (групові обшуки) найкраще виконувати одночасно, для чого необхідно створити групи із оперативних працівників під керівництвом слідчого чи прокурора.

В подальшому, під час розслідування корупційних злочинів можуть призначатися різні види судових експертиз, зокрема: судово-економічна – для перевірки фінансових і господарських операцій підприємства, організації або окремих посадових осіб; для перевірки промислового, товарного, фінансового планування, відповідності звіту установи дійсності; судово-товарознавча – встановлення якості готових промислових і продовольчих товарів, їхня сортність, вартість; судово-технічна – для з'ясування причин порушень технологічних процесів, термінів будівництва тощо; криміналістична (техніко-криміналістична) – дослідження документів; а також почеркознавча, авторознавча, фоноскопична та інші спеціалізовані експертизи. В разі необхідності під час розслідування корупційних злочинів проводиться слідчий експеримент, пред'явлення особи чи речей для впізнання та інші слідчі дії.

Забезпечення використання тактичних прийомів в ході слідства у справах про корупційні злочини забезпечить можливість закінчити досудове розслідування складанням обвинувального акту та належний процес розгляду справи в суді.